

do■co_mo■mo_србија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1. ФОТОГРАФИЈА ОБЈЕКТА

0.1. **Наслов фотографије**
Зграда НИП Политика

0.2. **Извор**
Колекција Милоша Јуришића

0.3. **Датум**
-

Шифра у локалној бази података
COM-RS-011-b-0003

1. ИДЕНТИТЕТ ОБЈЕКТА

1.1.	Данашњи назив објекта Зграда новинске куће „Политика“	3
1.2.	Варијантни или претходни/оригинални назив Новинско издавачка кућа „Политика“	4
1.3.	Назив улице и број Ул. Македонска 29 (помоћни објекти – ул. Цетињска, Булевар деспота Стефана)	5
1.4.	Град Београд	6
1.5.	Покрајина/општина Стари град	7
1.6.	Поштански број 11000	8
1.7.	Држава Република Србија (изграђено СФРЈ)	9
1.8.	Позиција у оквиру глобалног позиционог система	10
1.9.	Класификација/типологија Пословни објект – новинска кућа и штампарија	11
1.10.	Статус и датуми заштите Културно добро под претходном заштитом	12

2. ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА

2.1.	Оригинални нацрт/намена	13
------	--------------------------------	----

На месту Друге мушке гимназије, у Македонској 29, изграђена је у периоду од 1961-1968. године нова зграда са помоћним објектима најстарије новинско-издавачке куће „Политика“ (НИП). Главна зграда-кула од 17 спратова подигнута је са циљем да се у њу смести најсавременија штампарска технологија. Зграда је заправо представљала проширење постојећег капацитета новинско-издавачког предузећа која су се односила углавном на штампарију, редакцију, гардеробе и манипулативне просторе, непосредно уз стару зграду Политике, на адреси Македонска 31. Први пут се под кровом ове новинске куће назирало највеће индустријско здање опремљено модерним машинама и уређајима. Велики професионални изазов за пројектанте био је усаглашавање нове зграде са првобитним Политикиним објектима на истом плацу као и уским и густо изграђеним тереном.

2.2. Датуми: наруџбина/завршетак

14

До 1948. године НИП је још увек била акционарско друштво. Исте године стигао је акт о њеној национализацији и преласку у државну својину као и сва индустријска предузећа у земљи. Током овог периода лист је доживео највећи успон, тада је у Београд стигла и велика ротациона машина за штампу коју су нацисти однели у Загреб и користили за време рата. Био је то почетак рада на планирању нове зграде јер је постојећи простор за редакцију и раднике био недовољно велики за амбиције будуће највеће издавачке куће на Балкану. На седници Радничког савета 1960. године донета је одлука да се у Македонској улици сагради нова зграда, поред старе, и нова штампарија са најмодернијом техником.

2.3. Пројектанти архитектуре и други пројектанти

15

Аутори су архитекте Угљеша Богуновић и Слободан Јањић

2.4. Остале особе или догађаји везани за објект

16

У атмосфери развоја фашизма у Европи крајем тридесетих година 20. века, следио је тежак период за независни југословенски лист Политика, који је као антифашистички имао још запаженију улогу у друштвено-политичком животу. Почетком Другог светског рата НИП је престао са радом, успешно налазећи начин да избегне притисак нациста и буде у њиховој служби. Кућа оснивача листа Политика Владислава Сл.Рибникара (данас Музеј 4.јула у Београду) је била место окупљања чланова антифашистичког покрета. У њој је 4.јула 1941. године одржан историјски састанак Политбироа ЦК КПЈ на ком је донета одлука о оснивању антифашистичког покрета народа Југославије против окупатора. Он је заједно са Мошом Пијаде основао партизанску телеграфску агенцију Танјуг. На Другом заседању АВНОЈ-а 1943. изабран је за потпредседника Националног комитета народног ослобођења Југославије, чији је председник био Тито. Током рата једна група „Политикиних“ радника чувала је преосталу опрему из штампарије на скривеним местима. Године 1945. Тито је образовао привремену народну владу у којој је директор „Политике“ Владислав Сл. Рибникар постао министар просвете. Рибникар је остао директор и председник акционарског друштва које је правно постојало све до 1948. године када је уследио акт о национализацији и преласку „Политике“ у државну својину. Тада су национализована сва индустријска предузећа у земљи чиме су уклоњени дотадашњи облици „власничког“ и „акционарског“ односа. Нов концепт и квалитет садржаја листа Политике као и рад истакнутих личности југословенског друштва доприносили су њеној великој читаности и угледу у целој земљи.

Комплекс зграда који је обухватао и нову зграду представљао је велики градитељски подухват у склопу подизања монументалних објеката у историјском језгру главног града СФРЈ (Социјалистичке Федеративне Републике Југославије). Тим поводом НИП „Политика“ је одликована Орденом заслуга за народ са златном звездом.

Поред бројних дневних листова и магазина светског стандарда, новинска кућа „Политика“ основала је 1990. године истоимену медијску кућу, радио и телевизију, која је 2007. угашена. Године 2002. добила је и пословног партнера – немачку медијску кућу WAZ (West Allgemeine Zeitung), са којом је основала ћерку фирму ПНМ (Политика новине и магацини). Данас се у згради у Македонској 29 поред фирме ПНМ налази и Комерцијална банка.

2.5. **Значајне измене са датумима**

17

На месту некадашње зграде Друге мушке гимназије која је бомбардована у Другом светском рату, 1961-68. подигнута је нова зграда намењена новинском предузећу и штампарији. Године 1989. извршена је доградња два панорамска лифта на источној фасади, па је метално противпожарно степениште уклоњено, а на западној фасади је дограђено ново противпожарно степениште. Изнад лифт кућице, на последњем спрату, додата су још два одељења, за предајник некадашње РТВ „Политика“ који тренутно није у функцији, и метални стуб за антене.

2.6. **Данашња намена**

18

Комерцијална банка и Новинска кућа Политика новине и магацини

2.7. **Постојеће стање**

19

Оригинални изглед објекат споља у потпуности је очуван. Ентеријер је измењен и прилагођен раду Комерцијалне банке у већем делу објекта у Македонској улици. Остали, помоћни објекти у комплексу су такође сачувани али у лошем стању.

3 **ОПИС**

3.1. **Општи опис**

20

Зграда у Македонској 29 је највиши објекат у пословном комплексу „Политике“ и околине, висине 65м. На високи објекат (кулу) се надовезују анекси, са јужне стране до првог спрата, са источне и западне до петог спрата, а са северне стране до другог спрата, све посматрано из Македонске улице. Са анексима високи објекат (кула) сачињава једну грађевинску целину. Другим речима састоји се из хоризонталног и вертикалног кубуса (куле) са редакцијама, и ниже хале у дворишном делу парцеле са погонским постројењима штампарије, функционално повезани у једну целину. Од укупне корисне површине од 20.000 м² једна половина отпада на штампарију, а друга на редакцију. Редакцијски део оријентисан је на Македонску улицу, а штампарски део на следећу паралелну улицу Деспота Стефана. Гледано из Македонске улице, зграда има три нивоа подрума, а гледано из дворишта само један. Хоризонтални кубус од пет спратова обликован је као ниска издужена форма која висином својих бочних анекса наставља низ суседних објеката и тако чини прелаз између куле и наслеђеног амбијента улице. Вертикални кубус је кула која представља слободностојећу структуру од 12. до 17. спрата. Приземље је решено као јединствена континуална стаклена површина која се протеже целом дужином хоризонталног тракта. У унутрашњој диспозицији, пространи приземни хол је карактеристичан и по стакленом зиду наспрам главног улаза преко којег је било омогућено посматрање рада ротације у хали. Улазни хол обухвата два степеништа са лифтовима, два за администрацију, а једно за погон. Све хоризонталне везе између просторија обезбеђене су директно или ходницима. Највиши седамнаести спрат чини терасу за седење и разгледање панораме града.

3.2. **Конструкција**

21

Високи део - кула и ниски део (анекси) зграде изграђени су у армираном скелетном конструктивном систему са монолитним крстасто-армираним

таваницама. У високом делу грађевине хоризонтални потисци поверени су вертикалним, бочним и viseћим фасадним елементима. Обрада видних површина штампарије је од опеке и бетона. Вертикална структура (кула) обложена је парапетима алуминијумским пресованим фасадним елементима, што представља један од ретких примера зида-завесе почетком шездесетих година 20. века у Београду.

3.3. Контекст

22

„Политика“ је подигнута у најстаријем језгру града, међу различитим архитектонским стиловима и објектима углавном стамбеног карактера, на терену са наслеђеним урбаним слојевима и историјским контекстом. Својим чистим концептом и везивним елементима није нарушила амбијент Македонске улице већ га је својом савременошћу обогатила и тако постала један од урбаних репера града све до данас. Заузима значајно место међу остварењима савремене послератне архитектуре Београда у погледу примене нових материјала и конструктивних система.

4. ВРЕДНОВАЊЕ

4.1. Техничка вредност

23

Први пут је у београдској архитектури примењена префабрикована метална облога од пресованих алуминијумских плоча у виду зид-завесе. Пројектанти су тежили пластичним ефектима са једном фасадом као и високом техничком нивоу конструктивног решења детаља који је одговарао тадашњим европским стандардима.

Основна композиција зграде представља однос хоризонталног и вертикалног тракта изведен кроз примену високо техничког нивоа конструктивног решења. Оваква композиција била је условљена положајем објекта смештеног у низу фасадног платна улице. Једноставним повлачењем прозорске траке у раван конструкције бетонског скелета и снажним истурањем парапета добијен је нов квалитет зид-завесе у спољашњем решењу. Овде је фасада типа зид-завеса исказала све своје функционалне и обликовне могућности као савремени архитектонски производ што је у Београду у периоду велике градитељске обнове био подухват од великог значаја.

4.2. Друштвена вредност

24

Најстарији дневни лист на овим просторима, након Другог светског рата добио је једну од највећих и намодернијих зграда на Балкану. Пут развоја није био лак, успешно су превазилажени најтежи моменти српског и југословенског друштва од предратних, ратних, послератних и савремених транзитних времена која су обележила Балкан у 20. веку. Без обзира на промене власничке структуре и нестабилне економске и друштвене околности својим радом дала је најбоља новинска издања. Управо су ове вредности НИПа биле иницијалне да држава у свом успону покрене изградњу једне од најсавременијих пословних објеката, специјализованим и опремљеним за рад најстарије новинске, а потом и телевизијске куће.

4.3. Културна и естетска вредност

25

Зграда Политике поред својих техничких вредности симбол је развоја модерног српског новинарства. Постао је водећи лист интелектуалне читалачке публике као и целокупног тадашњег грађанског друштва захваљујући свом оснивачу и родоначелнику модерног новинарства у Србији Владиславу Рибникару чија се биста налази у приземљу зграде, дело српског вајара Ђорђа Јовановића из 1940. Међу предметима технологије штампе у згради „Политике“ посебно место припада штампарској рото машини која представља експонат и данас се налази у улазном холу. Њена изградња у стилу и конструкцији обележје је духа времена и политичке идеологије режима који је тежио да брзим корацима прати развој савремене архитектуре у погледу пословних зграда попут миланске зграде „Пирели“, аутора Нервија и Понтија, са најсавременијом технолошком опремом из Швајцарске и Немачке.

Естетска вредност се огледа у геометризацији форме, динамичности волумена и примени савремених материјала који указују на појаву техницизма у архитектури Београда, принцип који се касније више развио у домаћој градитељској пракси. На овој идеји развила се читава једна индустрија стандардизованих облика у које су архитекти уносили елементе своје индивидуалности.

4.4. Историјска вредност

26

Зграда „Политике“ у Македонској 29 спада у инжењерске сруктуре које су педесетих и шездесетих година 20. века грађене у свим метрополама света, временом поставши симболи „нове“ модерне архитектуре и инжењерства. Комплекс зграда између улица Македонске, Цетињске и Булевара деспота Стефана, повезан у једну грађевинску и технолошку целину, је представљао простор на ком се развијала индустрија новина и публикација. Био је то градитељски подухват у склопу подизања монументалних објеката у главном граду Социјалистичке Федеративне Републике Југославије која се две деценије касније распала. Данас, архива која се чува у згради „Политика“ представља живу историју српског друштва у свим њеним сегментима попут путоказа у његовом проучавању.

4.5. Генерална оцена

27

Зграда новинске куће „Политика“ једна је од првих пословних зграда типа облакодера у централном градском језгру. Заузима значајно место у опусу архитекте Угљеше Богуновића и Слободана Јањића који су за пројекат нове зграде „Политика“ добили „Октобарску награду Београда за најбоља достигнућа у области уметности и науке“ 1969. године. Награда је додељена на основу одлуке жирија за архитектуру и урбанизам у саставу: Проф.арх. Богдан Несторовић (председник жирија), арх. Бранислав Јовин, Проф. др Војислав Кораћ и арх. Михајло Митровић. Угљеша Богуновић је лаурет две Октобарске, две републичке награде листа „Борба“, као и Велике награде за архитектуру Савеза архитеката Србије – признање које додељује колегијум добитник исте награде и Савез архитеката Србије. Комплекс зграда између улица Македонске, Цетињске и Булевара деспота Стефана, повезан у једну грађевинску и технолошку целину, је представљао простор на ком се развијала индустрија новина и публикација. Био је то градитељски подухват у склопу подизања монументалних објеката у главном граду СФРЈ (Социјалистичке Федеративне Републике Југославије). Тим поводом НИП „Политика“ је одликована Орденом заслуга за народ са златном звездом. С аспекта очувања културне баштине, стилске, технолошке и функционалне

особености нове зграде са помоћним објектима потврђују архитектонске вредности али и економски и друштвени успон у првим деценијама после Другог светског рата и повратак ауторској архитектури. Истовремено, континуирано постојање новинске куће „Политика“ на овом месту указује на њен културно-историјски значај.

5. ДОКУМЕНТАЦИЈА

5.1. Главне референце

28

1. Д. Миливојевић, Политика-сведок нашег доба, Београд, 1984.
2. Документација „Политике“ АД.
3. Технички пројекат за прву зграду „Политика“ у Македонској 31, Историјски архив Београда (ИАБ), VI-9-1922
4. Технички пројекат за нову зграду „Политика“ у Македонској 20, (ИАБ)ТД ф 115-1-1961
5. НИН 1969; 13; Политика 1969.
6. Г. С. Богуновић, Архитектонска енциклопедија XIX и XX века, Архитекти II, Београд 2005.
6. М. Перовић, Српска архитектура XX века, Београд 2003.

5.2. Визуелни материјал у прилогу

29

-

5.3. Подносилац извештаја/датум

30

Ивана Весковић, ист. ум. / 2017.